

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt šeštieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2024 m. kovo 15 d.

Nr. 11 (1561)

Pasitinkant Lietuvos Nepriklausomybės dieną Klaipėdoje: laisvės vertė ir žvilgsnis į šiuolaikinės visuomenės problemas

Elena POVILAITIENĖ

Artėjant Kovo 11-ajai, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienai, Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai rinkosi aptarti aktualius klausimus, būsimas veiklas ir susitikti su lauktais svečiais, praplėsti savo kultūrinį akiratį. Jaukioje Klaipėdos senamiesčio salėje tarsi sklاندė istorijos dvasia, primindama Vytauto Didžiojo laikus, iškilias asmenybes ir praeities įvykius, atlydėjusius mus į šią dieną.

Renginyje dalyvavo Lietuvos Respublikos Seimo narys, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos Klaipėdos skyriaus pirmininkas Audrius Petrošius, klaipėdietė gydytoja Nijolė Zubienė, pristachiusi savo tėvo Vlodo Nausėdo monografiją – „Lietuvių kova prieš germanizaciją Klaipėdos krašto mokyklose. Nuo pirmųjų mokyklų įsteigimo iki 1939 m.“ ir rašytoja Loreta Liutkutė, kuri pristatė šiuolaikines socialines problemas gvildenančią romaną „Manekenas“.

Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkė Elena Povilaitienė sveikino susirinkusiuosius ir pasidžiaugė, kad pasitinkant Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną, tauta turi kuo didžiuotis. Prisiliedami prie savo praeities, prisimindami istorijos įvykius, žymias Lietuvos asmenybes, šeimas, kurios išgyveno tremtį, netektis, nežinomybę, mes reiškiamo pagarbą tiems, kurie dėl Lietuvos Nepriklausomybės atidavė viską.

(keliami į 4 psl.)

Knygų autorės gydytoja Nijolė Zubienė ir Loreta Liutkutė

Aš einu už Laisvę

Rita LYSENKO

1990-ųjų kovo 11 dieną Lietuvos Atkuriamasis Seimas priėmė Akta „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atkūrimo“. Ši iškilus data – tai ypač šviesi ir džiaugsminga akimirka daug išgyvenimų patyrusios Lietuvos istorijoje. Jau trisdešimt ketverius metus ji pražysta mūsų širdyse pačiais gražiausiais žiedais. Varėnos „Ažuolo“ gimnazijos bendruomenė jau 4-ą kartą Kovo 11-ąją švenčia dalyvaudami žygyje „Aš einu už Laisvę!“.

Žygeiviai iš Vilniaus, Alytaus, Eišiškių ir Varėnos prie Laisvės paminklo

(keliami į 4 psl.)

Partizanų generolas

Dr. Darius JUODIS,
istorikas

Jonas Žemaitis užėmė aukščiausias pareigas antisovietinių lietuvių partizanų judėjime, bet dabartiniu metu dėl įvairių priežasčių neretai nustumiamas į antrą ar net trečią planą. Ir dažnai tai vyksta dėl paprasčiausios istorinių žinių stokos. Paviršutiniškai partizanų istorija besidominti ir iš to išplaukiančias klaidingas žinias turinti visuomenės dalis nesigilina į sudėtingas istorines situacijas ir tas jai nerūpi.

Jonas Žemaitis. Iš LGGRTC Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus

Jaunystė

Galbūt šis gyvenimo tarpsnis yra mažiausiai aktualus šiam darbui, be to, apie jį ir mažiausiai esama duomenų, tik bendrieji faktai. J. Žemaitis gimė 1909 m. kovo 15 d. Palangoje. Šiokia tokia paima yra su pavardės rašymo skirtumais. Įrašai bažnytinėje knygoje taisyti iš rusiškai parašyto Žemaitaičio į Žemaitį (tai padaryta 1940 m. nurodymu). Karo mokyklos ir atskirų kariuomenės dalinių dokumentuose mes aptinkame Žemaičio pavardę. Taigi tokie prieštaravimai šaltiniuose, kuriuos sudėtinga paaiškinti, kur ir kada konkrečiai suklysta (ar nesuklysta) rašant pavardes.

Partizanų vado tėvas Jonas Žemaitis, kaip rašoma knygose, buvo neramus būdo pienininkas, todėl šeima (tėvai ir du vaikai Kotryna ir Jonas) dažnai keitė gyvenamąją vietą. Buvo nusikėlę į Lomžą (kuri tuo metu priklausė Varšuvos kunigaikštystei, pavaldžiai Rusijos imperijai), kur gyveno būsimas partizano motinos Petronėlės Daukšaitės-Žemaitienės šeimos nariai. 1917 m. šeima atvyko į Kiaulininkų k. Šiluvos valsčiuje, vėliau Raseinius, o šeimos tėvas keliavo toliau.

(keliami į 2 psl.)

Įvykiai, komentarai

Jaunieji mūsų didvyriai

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Moralė – kaip nėštumas: arba yra, arba ne. Jokio „iš dalies“ būti negali. Politikoje principus, susijusius su morale, vadiname vertybėmis. Deja, modernėjant pasauliui, virš vis dažniau ima ne moralė, bet „pragmatiškumas“ – kai politiniai sprendimai vertinami pagal naudingumą ir rezultatus praktikoje. O jau apie vertybes – tik liežuviai pamalti...

Šiandien vertybių ir naudos konfrontacija geriausiai išryškėjo karo Ukrainoje fone. Nors moralės šalininkams pavyko įrodyti, kad Rusijos agresija prieš Ukrainą yra spjūvis į humanizmo principus ir todėl politikai privalo priimti sprendimus dėl sankcijų agresorei, visgi ilgai paaiškėja, kad tos sankcijos dalinės, arba lengvai apeinamos. Negana to, vis nustebina amoralus požiūris „nemaišykim sporto su politika“ („nemaišykim kultūros su politika“ ir pan.).

Taip nutiko su vasaros olimpinėmis žaidynėmis, kurios šiais metais vyks Paryžiuje – Tarptautinis olimpinis komitetas nusprendė, kad pavieniai Rusijos ir Baltarusijos sportininkai galės dalyvauti šiose žaidynėse kaip neutra-

lūs atletai, t. y., keliama sąlyga, kad pavieniai rusai ir baltarusiai Paryžiuje gali dalyvauti tik po neutralia vėliava, komandoms dalyvauti neleidžiama. Žodžiu, tokia „nekalta“ politinė prostitucija, prisidengiant sportu... Bet ne visi pasaulio sportininkai sutinka su tokiu sprendimu, atsirado drąsių, principingų sportininkų, kurie pareiškė nedalyvausiantys, jei rungtis teks su Ukrainos žmones žudančių valstybių atstovais. Moralės principus deklaruojantis pasaulis turi pagaliau suprasti, kad padaromas negali būti dalinis.

Didžiausios pagarbos vertas mūsų jaunimas, kuris (ir sutapk, tu man, su Kovo 11-ąja) pagarsėjo šiomis dienomis Italijoje vykusiose tarptautinėse robotikos varžybose. Jose stipriausios Europos moksleivių komandos varžėsi dėl galimybės vykti į pasaulines varžybas Hiustone, JAV. Lietuvai atstovavo keturios komandos. Pasak mūsų komandų vadovų, nors buvo rašomi protestai su prašymais neleisti varžybose dalyvauti rusams, tačiau jie buvo atmesti organizatorių sprendimu. Tuomet buvo prašoma neporuoti į bendras komandas su rusais – organizatoriai pa-

žadėjo, bet... neištesėjo. Mūsų moksleiviai buvo tarp lyderių, tačiau dviem komandoms teko nesąžiningų organizatorių nulemta dalia – dalyvauti kartu su rusais bendroje komandoje prieš kitas komandas. Lietuvos moksleiviai atsisakė, nors žinojo, kad bus diskvalifikuoti, negaus pelnytų apdovanojimų.

„Tai situacija, kuomet šių jaunų žmonių protai ir širdys turėjo priimti sprendimus, kurių dažnai nesugeba priimti ir patys suaugusieji. Ir jie tuos sprendimus priėmė – atsisakė dalyvauti kovose su priešietais rusais, neteko savo komandoms taip reikalingų taškų, nors buvo vieni iš šių varžybų lyderių. Jie tiesiog iškėlė Lietuvos ir Ukrainos vėliavas ir laikė jas tol, kol bėgo tos sunkios jų nesamos kovos minutės. Daugelis jų, tikriausiai, virpėjo savo viduje, galbūt didvyriškai laikė ašaras. Bet tai buvo stipriausios jų tylos ir pasipriešinimo minutės. Tokios, kurių negali padaryti daugelis mūsų sporto šakų federacijų ir olimpinis komitetas“, – socialiniame tinkle „Facebook“ pasakojo sertifikuotas vadybos konsultantas, UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“ verslo

płetros vadovas Justas Gavėnas.

Beje, komanda „Lituanica – Vilnius Lyceum robotics“, kuriai neteko vienoje komandoje būti su rusais, iškovojo bilietą į Hiustoną.

„Tai pilietinė mūsų vaikų pozicija. Pilietiškumas yra svarbiausias šiuo momentu. Vaikai parodė stiprybę išsakyti savo poziciją, apsisprendimą pasakyti „ne“, jausti pilietinę valią gyvenant Lietuvoje ir matant tai, kas vyksta Ukrainoje. Tai didelis jų pilietinis apsisprendimas. Kitaip ir negalėjo būti“, – kalbėjo vienos iš šių jaunųjų didvyrių komandų vadovų, Kauno jėzuitų gimnazijos mokytojas Albertas Juškauskas.

Nenuostabu, kad tokį principingą mūsų moksleivių sprendimą pasveikino premjerė Ingrida Šimonytė. „Kovo 11-osios vaikai. Savo asmeninį laimėjimą palaikę mažiau svarbiu už žmogaus garbę ir orumą. Argi „ne už tokią“? Būtent už tokią!“ (turima galvoje posakis „už tokią Lietuvą kovojome“, – aut. past.) – rašė premjerė I. Šimonytė.

Štai kas yra Lietuvos ateitis. Ne žemaitaičiai ar tutkūs su karbausiais, bet orūs, išdidūs, neparsiduodantys Lietuvos moksleiviai!

Kokia yra saugumo situacija?

Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie Krašto apsaugos ministerijos ir Valstybės saugumo departamentas kovo 7 d. pristatė devintąjį grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimą, kuriame pateikiamos tendencijos apie Lietuvos saugumo situaciją.

Lietuvos žvalgybos institucijų grėsmių vertinime pažymima, kad Rusija skiria didžiulius išteklius karui Ukrainoje ir nerodo noro deeskaluoti konflikto. Tiesa, Rusijai nepavyksta pasiekti užsibrėžtų operacinių tikslų. Visgi tuo pačiu metu Rusija ruošiasi ilgalaikiai konfrontacijai su NATO, taip pat ir Baltijos jūros regione.

„Per 2023 metus Lietuva netapo saugesnė, grėsmės jai nesumažėjo. Rusijos prioritetas dabar yra karas prieš Ukrainą, tačiau dėl kokių nors priežasčių konfliktui išalus ar sustojus, Maskva dėmesį sutelktų savo karinių pajėgumų vystymui Vakarų kryptimi,

kurioje yra ir Lietuva. Todėl Lietuvos saugumo situacijai artimiausiais metais gerėjimo neprognozuojame“, – sako Antrojo operatyvinių tarnybų departamento direktorius pulkininkas ELEGIJUS PAULAVIČIUS.

Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinime teigiama, kad Rusija turi pakankamai finansinių, žmogiškųjų, materialinių ir techninių resursų tęsti panašaus intensyvumo kovos veiksmus bent jau artimoje perspektyvoje. Karo pramonė tampa Rusijos ekonomikos varomąja jėga kitų ekonomikos sričių sąskaita. Rusija taip pat pamažu plečia ilgalaikiai konfrontacijai su NATO reikalingus karinius pajėgumus Vakarų kryptimi. Taip pat Rusija pradėjo didelio masto Ginkluotųjų pajėgų reformą, bet jai visiškai įgyvendinti prireiks nukelerių iki dešimties metų.

„Neabejotinai, pagrindiniu Lietuvos nacionalinį saugumą lemiančiu veiks-

niu išlieka imperinių ambicijų neatsisakančios Rusijos karas prieš Ukrainą. Vis dėlto pastaraisiais metais globalių grėsmių, įtampų ir pavojų, neigiamai veikiančių saugumo situaciją, daugėja. Rusijos ir Baltarusijos saugumo tarnybos aktyviai veikia prieš Lietuvą, siekdamos mus prieštinti, klaidinti, šnipinėti, kelti chaosą ir apsunkinti institucijų darbą. Stebime intensyvejančią Kinijos, turinčios ilgalaikius globalius tikslus, žvalgybos veiklą prieš Lietuvą. Gyvename istorinių iššūkių laikais, o žvalgybai dažniau tenka pranešti blogas naujienas nei geras. Bet mūsų svarbiausias tikslas buvo ir bus įspėti apie grėsmes, laiku nusiųsti pavojaus signalą ir pateikti adekvatų situacijos vertinimą“, – teigia Darius Jauniškis, Valstybės saugumo departamento direktorius.

Artėjantys prezidento rinkimai Rusijoje reikalingi tam, kad Kremlius galėtų užsitikrinti Vladimiro Putino val-

džios legitimumą ir visuomenės pritarimą jo vykdomai politikai. V. Putiną perrinkus prezidentu labai tikėtini ir nepopuliarūs režimo sprendimai, kurie turės mobilizuoti Rusijos valstybę ir visuomenę karui.

Žvalgybos teigimu, agresija prieš Ukrainą vis labiau lemia ir Rusijos užsienio politiką. Šantažu ir grasinimais Kremlius siekia stabdyti paramą Ukrainai. Tarptautinė izoliacija skatina Rusiją plėtoti santykius su globaliųjų Pietų valstybėmis ne tik siekiant užsitikrinti alternatyvius prekybos ir logistikos kelius, bet ir suburti antivakarietišką koaliciją.

Lietuvos žvalgyba taip pat perspėja, kad Baltarusija vykdo intensyvią žvalgybinę veiklą prieš Lietuvą. Šiai veiklai vykdyti Baltarusijos žvalgyba naudoja iš Lietuvos į Baltarusiją vykstančių asmenų apklausomis pasienyje.

Pagal KAM inf.

Kviečiame prisidėti prie LPKTS veiklos!

Kaip ir kasmet iki gegužės 1 dienos pajamų mokesčio dalį galite skirti Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai arba jos filialui.

Tai galite padaryti prisijungę prie elektroninio deklaravimo sistemos <https://deklaravimas.vmi.lt> ir užpildžius formą FR0512.

Skirdami 1,2 procento, nurodykite šiuos duomenis: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga (galima nurodyti ir konkretų filialą), kodas 300032645.

Jei jūs nedirbate, paraginkite tai padaryti savo dirbančius artimuosius!

Dėkojame!

**LPKTS pirmininkas
Gvidas Rutkauskas**

Asociacijos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga XXXI suvažiavimas

Balandžio 6 d. (šeštadienį) Kauno karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19, Kaunas) įvyks Asociacijos Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga XXXI suvažiavimas.

Suvažiavimo darbotvarkės projektas:

10–11 val. delegatų registracija.

11 val. suvažiavimo pradžia (LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas). Įnešamos vėliavos. Lietuvos himnas.

11.15 val. kardinolo Sigito Tamkevičiaus sveikinimas. Tylos minutė.

11.30 val. pirmininkaujančių, sekretoriato rinkimai (LPKTS pirmininkas dr. G. Rutkauskas).

11.35 val. dalyvių skaičiaus, kvoromo paskelbimas. Darbotvarkės, reglamento tvirtinimas (pirmininkaujantys).

11.45 val. suvažiavimo svečių pristatymas. Svečių pasisakymai (pirmininkaujantys).

12.15 val. LPKTS pirmininko pranešimas (dr. G. Rutkauskas).

12.30 val. LPKTS valdybos veiklos ataskaita (valdybos pirmininkas V. Sungaila). LPKTS metinė finansinė ataskaita (valdybos pirmininkas V. Sungaila).

12.50 val. Revizijos komisijos ataskaita (Eugenija Tarbūnaitė).

13.00 val. Etikos ir procedūrų komisijos ataskaita (Irena Vaišnorienė).

13.10 val. pasisakymai dėl ataskaitų.

13.20 val. LPKTS suvažiavimo nutarimų (Nr. 1, 2, 3) dėl ataskaitų tvirtinimas.

13.40 val. Rezoliucijos. Diskusija dėl rezoliucijų, rezoliucijų tvirtinimas (dr. G. Rutkauskas).

14.00 val. filialų atstovų pasisakymai.

14.20 val. suvažiavimo uždarymas, baigiamasis žodis (dr. G. Rutkauskas).

14.30 val. vėliavų išnešimas.

14.35 val. pokalbiai ir diskusijos prie arbatos LPKTS salėje.

Pasitinkant Lietuvos Nepriklausomybės dieną Klaipėdoje: laisvės vertė ir žvilgsnis į šiuolaikinės visuomenės problemas

(atkelta iš 1 psl.)

Todėl šio renginio pradžioje vieninai nuskambėjo Lietuvos himnas, po to tylos minutė – atminimo ir pagarbos duoklė tiems, kurių jau nėra šalia.

Pasak J. Zubienės, sudėtingo likimo asmenybės – Vlado Nausėdo – monografija, parašyta dar 1961 metais. Ji

bė tiek tautos, tiek atskiro žmogaus gyvenime. Todėl neatsitiktinai pristatyti pasirinktas Loretos Liutkutės romanas „Manekenas“, kuriame autorė įtaigiai, nevengdama humoro ir ironijos, atskleidžia šiuolaikinės visuomenės skaudulius – kartų konfliktų, atskirties, socialaus elgesio priežastis, šeimos vaid-

Klaipėdos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos nariai

rengta istorikui, akademikui Juozui Jurginiui skatinant autorių gilintis į Prūsijos mokyklos problemas. Veikale nagrinėjamos pirmosios mokyklos Prūsijoje nuo XVI a., pirmieji valdžios bandymai XVIII a. pirmojoje pusėje pašalinti iš jų lietuvių kalbą, pagaliau – pašalinti po 1871 m., kai susikūrė Vokietijos imperija ir prasidėjo prievartinė mažlietuvių, lenkų, mozūrų ir kitų tautinių mažumų germanizacija. Autorius pateikia švietimo, dėstomosios kalbos mokyklose skirtumus Klaipėdos kraštą valdant Antantei (1920–1923 m.) ir kraštui prisijungus prie Lietuvos valstybės (1923–1939 m.). Per visą tautos gyvavimo laikotarpį (XVI a. – XX a. pirmoji pusė) lietuvininkai (mažlietuvių) kovojo už savo teises, už egzistenciją, prieš lietuviškų mokyklų vokietinimą.

Anuomet baigtas darbas nebuvo atspausdintas. Pasirašyta leidybos sutartis be jokių paaikškinimų buvo nutraukta. Autorius tada turėtas šio darbo rankraščių egzempliorius perdavė Klaipėdos bibliotekoms ir Klaipėdos krašto tyros muziejui (dab. Mažosios Lietuvos istorijos muziejus).

Valstybę kuria žmonės, kurie joje gyvena, o laisvė yra svarbiausia verty-

mens svarbą, jauno žmogaus adaptavimosi visuomenėje sunkumus, moralinių vertybių ribas ir neatsakingo elgesio pasekmes. „Kalbėdami apie Nepriklausomybę, turime atsigręžti į žmogų, kalbėjo L. Liutkutė. – Koks jausmas gyventi prieštaringame ir atjautos stokojančiame pasaulyje? Ar įmanoma rasti išeitį, kai gali pasitikėti tik savimi? Ką daryti, kad skirtingos kartos susikalbėtų tarpusavyje?“

Romanas „Manekenas“ – tai istorija apie savo tiesos ieškančią merginą, kuri, bandydama kurti gyvenimą, patenka į sudėtingas situacijas. Ji susiduria su baimėmis, vienatve, silpnybėmis, tačiau kartu atranda vidinę stiprybę, pasitikėjimą savimi ir supranta, kokio gyvenimo ji iš tikrųjų nori. „Pasimatavusi“ klaidas, mergina pradeda suvokti, kas tai yra gyvenimas ir kaip save apsaugoti.

Renginio metu neliko pamiršti ir įvykiai Ukrainoje. Vienas iš renginio dalyvių retoriškai klausė, kiek iš pilnutėlėje salėje esančių žmonių prisidėjo prie paramos Ukrainai ir sulaukęs gausių reakcijų iš salės pasidžiaugė, kad nesame abejinga tauta ir neturėtume pavargti palaikydami išgyvenančius tą pačią kovą dėl laisvės, kurią patyrėme ir mes.

Skelbimai

Kovo 24 d. (sekmadienį) 11 val. Utenos šaulių namuose (Maironio g. 8) bus minimos Lietuvos partizano Vinco Kaulinio-Miškinio 75-osios žūties metinės. Vyks dok. filmo „Antanas Lukša. Brolio pažadas“ pristatymas ir peržiūra, bus eksponuojama LGGRTC edukacinė kilnojamoji paroda „Laikom frontą!“, liudijanti A. Lukšos kovą už Lietuvos laisvę bei visų Laisvės kovotojų veiklą. Po iškilmingos renginio dalies tylos minute prie V. Kaulinio-Miškinio paminklo bus pagerbtas jo atminimas.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

Aš einu už Laisvę

(atkelta iš 1 psl.)

Džiaugiamės, kad prie šios gražios tradicijos prisijungė gausus būrys žygeivių iš Vilniaus Radvilų, Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago ir Eišiškių Stanislovo Rapolionio gimnazijų, Varėnos „Ryto“ progimnazijos, Seno-

linių ir tremtinių sąjungos Varėnos filialo pirmininkas Juozas Stramkauskas bei grupė narių.

Varėnos „Ąžuolo“ gimnazijos jaunieji šauliai džiaugiasi, kad šįkart jų organizuotame žygyje dalyvavo net 376 dalyviai! Jauniausias buvo 10 metų, o

Priekyje – LPKTS Varėnos filialo pirmininkas Juozas Stramkauskas

sios Varėnos Andriaus Rylišio ir Matuizų pagrindinių mokyklų. Gimnazijos vidiniame kiemelyje susirinkusius žygeivius pasveikino Varėnos rajono meras Algis Kašėta ir gimnazijos direktorė Milda Padegimaitė. Išlydėti dalyvių atvyko ir Lietuvos politinių ka-

vyriausiasis dalyvis, sėkmingai įveikęs 12 kilometrų maršrutą, LPKTS Varėnos filialo pirmininkas 72 metų Juozas Stramkauskas. Už pagalbą ir užtikrintą saugumą žygyje nuoširdžiai dėkojame Alytaus aps. VPK Varėnos PK Reagavimo skyriaus patruliams.

Kovo mėnesio datos

- **Kovo 15-oji** – Lietuvos žydų gelbėtojų diena. 1966 m. kovo 15 d. Vilniaus geto žydų gelbėtoja Ona Šimaitė tapo pirmąja lietuve, kuriai buvo suteiktas garbingas Pasaulio Tautų teisuolės vardas.
- **Kovo 16 d.** – Knygnešio diena.
- **1846 m. kovo 16 d.** gimė Jurgis Bielinis, knygnešys, sukūręs nelegalaus lietuviškos spaudos platinimo tinklą.

- **1965 m. kovo 17 d.** žuvo paskutinis Aukštaitijos, Vytauto apygardos, partizanas Antanas Kraujelis-Siaubūnas.

- **1949 m. kovo 18 d.** išdavus agentui Dalgiui žuvo Kazys Jurevičius-Dobilas, Algimanto apygardos Kunigaikščio Margio rinktinės Dariaus ir Girėno kuopos vadas (gimęs 1924 m. Kovelų k., Rokiškio valsč.). 1949 m. vasario 16 d. buvo paskirtas Kun. Margio rinktinės štabo viršininku.

- **1905 m. kovo 18 d.** gimė Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos signataras, LLKS tarybos prezidento narys, Visuomeninės dalies viršininkas, partizanų pulkininkas Juozas Šibaila-Merainis, Diedukas.

- **Kovo 24 d.** – Verbų (palmių) sekmadienis.
- **1949 m. kovo 25–28 d.** Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje vyko masinė gyventojų trėmimo operacija, slaptose jos planuotojų ir vykdytojų dokumentuose užkoduota „Priboj“ („Bangų mūša“) pavadinimu. Pagal bendrą ištrėmtų žmonių skaičių tai buvo didžiausi trėmimai okupuotose Baltijos valstybėse, o Lietuvoje – antras pagal dydį (Lietuvoje didžiausias buvo 1948 m. gegužės mėn. trėmimas, kodiniu pavadinimu „Vesna“ („Pavasaris“).
- **1947 m. kovo mėn.** Šimonių girioje įsikūrė Rytų Lietuvos (Karaliaus Mindaugo) srities vadavietė. Iš ten buvo vadovaujama visam pasipriešinimo judėjimui Aukštaitijoje.
- **Kovo 31 d.** – šv. Velykos.

Kovo 21 d. (ketvirtadienį) 10 val. kviečiamas LPKTS Jurbarko filialo pakartotinis ataskaitinis rinkiminis susirinkimas, kuris įvyks buvusių tremtinių kabinete (seniūnijoje, Kauno g. 25, Jurbarkas).

Kviečiame aktyviai dalyvauti.

LPKTS Jurbarko filialo valdybos pirmininkė Irina Pažereckienė

Minimos Vaclovo Voverio-Žaibo 75-osios žūties metinės

2008 metais Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro (LGGRTC) išleistoje knygoje „Pietų Lietuvos partizanų sritis, Atlasas: Dainavos ir Tauro apygardos“ pateikti duomenys nurodo, kad: 1949 m. kovo 7 d. Alytaus aps. (dabar – Alytaus r. sav.) Kalesninkų miške MGB vidaus kariuomenės 34-asis šaulių pulkas vykdė karinę čekistų operaciją. Jos metu buvo sunaikinti du Dainavos apygardos štabo bunkeriai – prie Žemaitėlių ir Jotiškių kaimų. Viename – Dainavos apygardos štabo – bunkeryje MGB agentai Rytas (Algirdas Skinkys) ir Varnas (būsimas garsus LSSR poetas Kostas Kubilinskas) nušovė miegantį Šarūno rinktinės vadą, nuo 1948 m. spalio mėn. laikinai ėjusį Dainavos apygardos vado pareigas, Benediktą Labėną (Labenską)-Kariūną. Kitame – Kazimieraičio rinktinės štabo – bunkeryje žuvo Dainavos apygardos vado pavaduotojas ir Kazimieraičio rinktinės vadas Vaclovas Voveris-Žaibas, Kazimieraičio rinktinės ir Geležinio Vilko tėvūnijos štabo viršininkas Viktoras Kazlauskas-Vanagas, šios tėvūnijos būrio vadas Jonas Kazlauskas-Šermukšnis ir skyriaus vadas Petras Šilanskas-Labutis.

Žuvusiųjų palaikai buvo niekinti MGB Alytaus aps. skyriaus kieme. Jų užkasimo vieta neišaiškinta.

2002 m. LGGRTC išleistoje knygoje „Liongino Baliukevičiaus – partizano Dzūko dienoraštis“ taip aprašoma šių partizanų žūtis: „Bekalbant Audrūnas (Mikas Babrauskas) pastebi plentų važiuojant sunkvežimius su kariuomene. Žiūrim abu į plentą. Apie 150 m nuo mūsų plentų važiuoja nenutrūkstama virtinė sunkvežimių. Pirmutiniuose sėdi mongolai su baltais apsiaustais. Pašaukiu Guobą (Vaclovą Petrauską). Mašinos vis juda per 50 metrų atstumą viena nuo kitos.

– Aštuonios, devynios... dvylika... – skaičiuojam. Visos pilnos mongolų. „Kurgi jie važiuoja?“ – staiga pagalvoju aš. Mūsų dėmesį patraukia dvi šarvuotos mašinos, riedančios kolonos viduryje. Po to vėl sunkvežimiai. Mane apima nerimas. Jeigu šitie sunkvežimiai važiuoja, tai tik ant mūsų galvų! Mums arba šilams! Bet ne, jokių būdu ne šilams. Tai mūsų, Kalesninkų, miškui. Paskutinėmis dienomis prie miško nušauti keli šnipai, be to, šis miškas dar nuo rudens nekrėstas. Pasižiūriu į laikrodį. Pusė pirmos. Vadinasi, šiandien būtų per vėlu krėsti mišką. Krata prasidės ryt, o šiandien mongolai apsups mišką (...).

Vėl sulendam į bunkerį. Vieversys (Julius Karpis) su Guoba abejoja, kad šitie rusai galėtų krėsti mūsų mišką. Nusprendžiam vakare galutinai apsispręsti: važiuoti ar ne. Pareis nuo to, ar mūsų ryšininkas bus pargabenęs popierių.

Nuvažiuojam pas ryšininką. Pasirodo, popierius dar nepargabentas. Teks laukti dar vieną dieną. Guoba su Vieversiu išeina parsinešti chalatų. Aš tuo tarpu piliečiams aiškinu sudėtingą tarptautinę padėtį (...). Grįžta Guoba su Vieversiu.

– Baigta!.. Ties Žemaitėliais žmonės girdėjo sprogimus ir šaudymus. Pasakoja, jog rado mūsų bunkerius, – prašnabžda Guoba.

Ši žinia tarytum perkūnu nutrenkia mane. Pasidaro silpna, ir kurį laiką tyliu. Dieve, Dieve, nejaugi rado mūsų bunkerius? Nejaugi visi žuvo, nejaugi mes netekom viso savo kelerių metų darbo vaisių? Aš nepajėgiu galvoti. Susivaldau ir liepiu šeiminiui ir Nemuniui (partizanų ryšininkui) palikti mus vienus. Guoba pasakoja tai, ką girdėjo. Visas miškas buvo gulte apgultas. Apie 4 val. vakarop prasidėjo sprogimai ir šaudymas. Vienas sprogimas buvo toks didelis, jog žmonės už 4–5 km matė iškylant iš miško dūmus. Įvykio kryptį beveik visi nurodydavo vienodai: vieni į Lelionių pusę, kiti – į Žemaitėlių. Viena ryšininkė buvo atbėgusi perspėti mus, kad atgal nevažiuotume.

Partizanas Vaclovas Voveris-Žaibas

Aišku, užklupo mūsų bunkerius. Bet kurį? Žaibo (Vaclovo Voverio) ar mūsų? O gal abudu kartu? (...) Ko nors tikresnio niekas nežino. Vieni tik gandai. (...) Širdy lyg koks kirminas glūdi ir nuodija visą kraują. Žuvo viskas. Išdavikas ilgai mus sekė, kol pagaliau susekė. Dažnas vaikščiojimas turbūt išdavė mus. Prieš akis stovi Žaibas ir juokiasi, liūdnas, sunerimęs ir ligotas Kariūnas (Benediktas Labėnas (Labenskas), vos spėjęs įstoti į partizanų gretas partizanas Vilnis (Algirdas Skinkys), Kapsas (Kostas Kubilinskas), Vanagas (Viktoras Kazlauskas).

Betgi vienas dalykas atkreipia mūsų dėmesį. Žmonės pašnibždom kalba, kad pirmadienį apie 10 val. ryto Takniškių kaimo vieškeliu matę bėgant du civilius Alytaus link. Abu buvę tik su švarkais ir labai skubėję.

Aš iš pradžių nieko neįtariu. Tačiau Vieversys tuojau pastebi:

– Ar negalėjo Kapsas ir Vilnis nušauti miegantį Kariūną ir pabėgti į Alytų?

Nenoriu tikėti, tačiau kažkas panašu į tikrovę. Ne, jie negalėjo išduoti ir, be to, taip niekšingai, kaip klastingos gyvatės. Juk abu poetai, abu inteligentai, abu sielojosi mūsų tautos likimu. Galėjo išduoti Vanagą (Adolfą Ramanauską) ir mane, arba ir dabar, kai nebuvom išvykę. Aš nesu literatūros kritikas, tačiau tai, ką jie buvo atsivežę, buvo sukurta širdies, bet ne liežuvio... Aš netikiu. Tokios niekšybės, tokio velniško išdavimo dar nebuvo partizanų istorijoje. Judas šiuo atveju būtų toli pralenktas. Juk Kapsas taip nuoširdžiai rašė „Raudonąjį rojų“. Kam reikėjo rašyti, jeigu tada taip pat galėjo išduoti? Mintys, narpliojimai, svarstymai mane vėl apima. Kuo gi reikėtų pasitikėti, jeigu tokie žmonės išduoda?“.

Taigi lemtingąją 1949 m. kovo 7 d. buvo nužudyti:

Benediktas Labėnas (Labenskas)-Kariūnas gimė 1918 m. vasario 20 d. Seinų aps., Lazdijų valsč., Staidarių (Papėčių) k. Besimokydamas Seinų „Žiburio“ gimnazijoje, Lazdijuose, bendradarbiavo spaudoje – kūrė eilėraščius, rašė prozą, publicistiką. Daug rašė į „Trimitą“, „Kariūną“ ir „Jaunąjį ūkininką“. 1939 m. B. Labėnas buvo pašauktas į Lietuvos kariuomenę. Pirmosios sovietų okupacijos metu (1940 m. spalio 1 d.) jis baigė Karo mokyklą. Buvo paleistas į karininkų atsargą, karininko laipsnis nesuteiktas dėl politinių motyvų.

Nacių okupacijos metais tarnavo Lietuvos saugumo policijos Vilniaus apygardoje, tačiau darbas jam nepatiko ir 1943 m. jis įstojo į 3-įjį lietuvių statybos batalioną. Pasak sesers Eugenijos Sušnienės, brolis fronte nebuvo – jis tiesė kelius, miške kirto medžius, dirbo kitus karo pionierių darbus. 1944 m. batalionai buvo išformuoti. Tais pačiais metais Vokietijoje, Drezdeno mieste, buvo sutelktas lietuvių karininkų rezervas – tarp šių karininkų buvo ir B. Labėnas. 1944 m. gruodžio 7 d. kartu su 11 karininkų jis buvo pasiūstas į Liepojos (Latvija) apsupimą. Karui baigiantis, prie Tukumo pateko į sovietų nelaisvę ir kartu su vokiečiais belaisviais buvo išvežtas į Komsomolską prie Amūro (Sevostlagas) Chabarovsko kr. Po pusantrų metų buvo paleistas, grįžo į Lietuvą.

MGB pradėjus verbuoti, tapo partizanų. Iš pradžių B. Labėnas (Labenskas)-Kariūnas partizanavo savo krašte – Seinų aps. Švėntezerio ir Veisiejų valsč., Bebrų, Alytaus aps., Seirijų apylinkėse. Tapo partizanų būrio vadu. 1947 m. rugsėjo 24–25 d. Varėnos aps.

Marcinkonių valsč. miškuose vykusiaime Dainavos apygardos vadų posėdyje Kariūnas dalyvavo kaip Karininko Juozapavičiaus grupės 3-iojo būrio vadas. Šiame posėdyje nuspręsta Juozapavičiaus grupę prijungti prie Dainavos apygardos Šarūno rinktinės.

Kariūnas rašė partizanines dainas, buvo vienas iš apygardos laikraščio „Laisvės varpas“ autorių.

1948 m. rudenį Dainavos apygardos vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas apygardos vadavietę perkėlė į Alytaus aps. Daugų valsč. esantį Kalesninkų mišką (Kazimieraičio rinktinės Geležinio Vilko grupės veikimo teritorija). 1948 m. lapkričio 10 d. Vanago įsakymu Nr. 15 Dainavos apygardos Šarūno rinktinės vadas Kariūnas buvo paskirtas apygardos vado pavaduotoju. Po kelių dienų, lapkričio 14 d., A. Ramanauskas-Vanagas, išvykdamas į visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimą, pavedė jam laikinai vadovauti apygardai.

B. Labėnas (Labenskas) į apygardos štabo vadavietę atvyko žiemos pradžioje. Gyveno Kalesninkų miško bunkeryje kartu su Dainavos apygardos štabo nariais ir 1948 m. rudenį į apygardos štabą infiltruotais dviem MGB agentais – Kostu Kubilinsku-Kapsu (agentas „Varnas“, būsimas garsus LSSR poetas) ir Algirdu Skinkiu-Vilnimi (agentas „Rytas“).

1997 m. gegužės 12 d. B. Labėnui (Labenskui) pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. gegužės 19 d. dekretu jis apdovanotas Vyčio kryžiaus 3-iojo laipsnio ordinu (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro kryžius), 1999 m. gegužės 27 d. jam suteiktas pulkininko laipsnis (po mirties). 2000 m. išleista jo jaunystės dienų poezijos ir prozos rinktinė „Žygiuojanti tauta“.

Vaclovas Voveris-Žaibas gimė 1922 m. vasario 17 d. Trakų aps., Onuškių valsč., Bakaloriškių k. Dugiavaikėje darbščių ūkininkų Andriaus Voverio ir Viktorijos Buividavičiūtės-Voverienės šeimoje augo devyni vaikai: penkios dukterys ir keturi sūnūs. Vaclovas buvo jauniausias iš sūnų. Mokyti jam sekėsi, tačiau pavyko baigti tik šešis pradžios mokyklos skyrius, nes reikėjo pavaduoti sergantį tėvą. Tuo metu Vaclovas buvo vienintelis namuose likęs vyras: Boleslovas gyveno Latvijoje, Vladas tarnavo kariuomenėje, o Jonas jau buvo miręs. Vaclovui teko ir žemę arti, ir statybininku dirbti, nes Voverių šeima tuo metu statėsi naują namą vieniemyje. Tėvui susirgus, statybos sustojo. Vis dėlto 1936 m. namas buvo baigtas, iškastas šulinys, užveistas sodas, pastatytas kluonas, tvartai, kiti trobesiai.

Antrojo pasaulinio karo metais Vaclovas kartu su kitais kaimo vyrais saugojo gimtąjį Bakaloriškių kaimą nuo plėšikaujančių sovietinių diversantų. Raudoniesiems partizanams 1943 m. Smaliuose nužudžius kelis Voverių gimnainčius, jis kartu su kaimynais įkūrė kaimo savisaugos būrį. 1944 m. balandžio 13 d. raudonieji partizanai sudegino 40 sodybų Bakaloriškių kaimą ir nužudė keletą žmonių.

(keliamą į 7 psl.)

Kartu mes stiprūs

Angelina VENIULIENĖ

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Jurbarko filialo rinkiminį ataskaitinį susirinkimą pirmininkė Irina Pažereckienė pradėjo sveikindama gausiai susirinkusius narius kartu pabūti, pabendrauti, išklaudyti ataskaitą ir išspręsti visas problemas.

Bėgantis laikas vis labiau ir labiau retina mūsų gretas. Su giliu liūdesiu iškilmingai išlydime savo narius Amžinybėn. Apie buvusių tremtinių išėjimą Amžinybėn, užuojautos žodžius skelbiame laikraštyje „Tremtinys“, kurį pirmininkė ragino visus užsisakyti. Laikraštyje skelbiama informacija apie mūsų filialo darbus, straipsniai apie renginius, Laisvės kovotojų atsiminimai. „Nežinodami, ką veikia mūsų buvę tremtiniai, galime susidaryti klaidingą nuomonę apie darbus. Tuo labiau kad mūsų lieka vis mažiau, turime suglausti pečius ir dirbti vieningai vardan Lietuvos,“ – sakė I. Pažereckienė.

„Šventėme visas kalendorines ir bažnytines šventes kartu su visuomene, lankėme ligonius. Didelį dėmesį skyrėme jaunimo patriotiniam auklėjimui, organizavome kartu su mokyklomis ne vieną „Proto mūšį“, piešinių, rašinių ir patriotinių dainų konkursus, žygius „Partizanų takais“. Kiekvienais metais Birželio 14-ąją Gedulo ir vilties minėjimuose Lybiškiuose, Veliuonoje, jaunieji šauliai, gimnazistai nustebina savo išradingumu organizuojant šią šventę, – gražiu sutarimu su jaunimu džiaugėsi pirmininkė.

Per praėjusius metus parašėme keturis projektus SADM „Už saugią ir tvarią bendruomenę“ ir gavome jiems finansavimą. Už tai esame labai dėkingi sąjungos projektų koordinatorėi Dalei Poškienei ir visiems projektų autoriams. Dėkojame rėmėjams už informacijos, sveikinimų, skelbimų pateiki-

mą „Šviesai“, „Mūsų laikui“.

Be galo džiaugiamės ir mūsų ansamblio „Versmė“ atliekamomis dainomis, kurios džiugina klausytojų širdis. Dėkojame visoms dainininkėms ir vadovui Arūnui Samiui. Išklause ataskaitą buvę tremtiniai susidomėję klausėsi gydytojos odontologės Eliutės Bučinskienės paskaitos „Dantų ir protezų priežiūra. Įvairūs burnos susirgimai ir jų gydymas“ (pagal projektą iš SADM „Už saugią ir tvarią bendruomenę“).

Dėkojome visiems aktyviai dalyvavusiems mūsų filialo veikloje. Pasi-džiaugėme naujai įstojusiais nariais. Po susirinkimo vaišinomės prie savo su-neštų vaišių stalo.

Susirinkusieji atidžiai klausėsi pirmininkės ataskaitos ir koncerto

Dainuoja ansamblis „Versmė“ (vadovas Arūnas Samys)

Žygiuota iš Adomavos į Kapoto kalną

Ona STRIŠKIENĖ

Panevėžio žygeiviai vasario pabaigoje surengė žygį, skirtą Lietuvos valstybės atkūrimo ir Knygnešio dienoms paminėti. Žygis prasidėjo Panevėžio rajone, Adomavoje. Lankyta kunigo, knygnešio Stanislovo Stakelės ir farmacininko Prano Stakelės gimtos sodybos vieta. Pastatų nebėra, prieš keletą metų sudegė gyvenamasis namas.

Sodyboje pasakojo istorikas Bronislovas Mažylis. Dovanojo jo paties sukurtus lankstinukus apie Stanislovą Stakelę (1862–1930). Kunigui, knygnešiui Stanislovui Stakelei į ažuolą, augantį prie kelio į sodybą, įkelta koplytėlė ir atminimo lenta (aut. B. Mažylis). Žygeiviai sudainavo Knygnešių dainą. Žygio dalyviai susirūpinę apgailestavo matydami netvarkomą, užželiančią Stakelių sodybą. Keliavome į Birželių dvarą, kur yra perstatytas gyvenamasis namas. Li-

kę keli ūkiniai pastatai, vienas jų su data pamatų akmenyje – 1858 m. Tebeauga išraiškingu kamienu ažuolas ir liepų alėja. B. Mažylis dvaro kieme pasakojo jo ir buvusių savininkų grafų Gruževskių giminės istoriją. Plačiai kalbėta apie 1863 m. sukilimą ir Kristoforo Gruževskio žūtį. Ona Striškienė perskaitė istorijai skirtas savo kūrybos eiles.

Nuėję į senas Birželių kaimo kapinaites pirmiausia truputį patvarkėme aplinką, gražiai pastatėme pakrypusį

informacinį stendą. Prie Sofijos ir Kristoforo Gruževskių kapo uždegėme žvakių. Kalbėjo B. Mažylis, Algimantas Stalilionis, eiles skaitė O. Striškienė.

Toliau pažliugęs kelias vedė į Niurkonius. Prie Niurkonių koplyčios yra puikus informacinis stendas su nuotraukomis ir tekstu, išsamiai pasakojančiu istorinius įvykius. Apžiūrėjome koplyčią, kurios stogas kiauras, įlinkęs, į kurią įeiti jau nesaugu. Vykome prie restauruoto aukšto bokšto, skirto jau-

nam nuo žirgo nukritusiam Vavžeckiui. Čia daug pasakojo A. Stalilionis.

Paskutinis kelionės taškas buvo Kapoto kalnas Pasvalio rajone. Jis apgaubtas įdomių istorijų. Prie seno kryžiaus, atgabento anksčiau iš kitur, buvo pritvirtinta žygeivio kauniečio Juozo Dapkevičiaus pagaminta metalinė atminimo lentelė. Ji skirta knygnešiui Jurgiui Rožanskui, apylinkių žmonėms ir Pirmojo pasaulinio karo aukoms atminti.

Prie Kapoto kalno buvo bendri pietūs su Rasmos Buzienės šeimos paruošta koše ir karšta arbata. Čia ir prie visų lankytų objektų skambėjo senosios dainos.

Kapoto kalnas Pasvalio rajone apgaubtas istorijū

Prano Stakelės sodybą mena ažuolas